

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY
Poslanecká sněmovna
2005
IV. volební období

937

Senátní návrh

na vydání

**zákona o referendu o souhlasu České republiky se Smlouvou o Ústavě pro Evropu,
podepsanou v Římě dne 29. října 2004, včetně protokolů k ní připojených a jejích příloh
a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších
ústavních zákonů**

Ústavní zákon
ze dne 2005

o referendu o souhlasu České republiky se Smlouvou o Ústavě pro Evropu, podepsanou v Římě dne 29. října 2004, včetně protokolů k ní připojených a jejích příloh a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů

Parlament se usnesl na tomto ústavním zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

REFERENDUM O SOUHLASU ČESKÉ REPUBLIKY SE SMLOUVOU O ÚSTAVĚ PRO EVROPU

Čl. 1

Obecné ustanovení

(1) O souhlasu České republiky se Smlouvou o Ústavě pro Evropu, podepsanou v Římě dne 29. října 2004, včetně protokolů k ní připojených a jejích příloh (dále jen „Ústavní smlouva“) lze rozhodnout jen referendem.

(2) Otázka pro referendum zní: "Souhlasíte s tím, aby se Česká republika stala smluvní stranou Smlouvy o Ústavě pro Evropu, podepsané v Římě dne 29. října 2004, včetně protokolů k ní připojených a jejích příloh?"

(3) Právo hlasovat v referendu má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let.

(4) Referendum a výsledek referenda vyhláší prezident republiky obdobným způsobem, jakým se vyhláší zákon.

Čl. 2

(1) Prezident republiky vyhlásí referendum do 2 let od podpisu Ústavní smlouvy tak, aby se konalo ve lhůtě počínající třicátým dnem a končící šedesátým dnem od jeho vyhlášení.

(2) Referendum nelze konat v posledních 6 měsících volebního období Poslanecké sněmovny.

Opakované referendum

Čl. 3

(1) Nebyl-li souhlas s Ústavní smlouvou vysloven v referendu konaném podle čl. 2, může návrh na vyhlášení referenda v téže věci podat vláda či společně nejméně dvě pětiny poslanců nebo společně nejméně dvě pětiny senátorů.

(2) Návrh na vyhlášení referenda se podává prezidentu republiky.

(3) Referendum může být vyhlášeno nejdříve 2 roky po té, kdy v předchozím referendu nebyl souhlas s Ústavní smlouvou vysloven.

Čl. 4

Jsou-li splněny podmínky pro vyhlášení referenda, prezident republiky vyhlásí do 30 dnů ode dne podání návrhu na jeho vyhlášení referendum tak, aby se konalo nejpozději do 90 dnů ode dne podání tohoto návrhu; jinak v téže lhůtě rozhodne, že referendum nevyhlásí.

Čl. 5

Výsledek referenda

(1) Souhlas s Ústavní smlouvou je v referendu vysloven, odpověděla-li na otázku pro referendum kladně nadpoloviční většina hlasujících.

(2) Vyhlášený výsledek referenda, kterým byl vysloven souhlas s Ústavní smlouvou, nahrazuje souhlas Parlamentu k ratifikaci Ústavní smlouvy.

Čl. 6

Zákon upraví další podmínky výkonu hlasovacího práva v referendu, jakož i podrobnosti navrhování, vyhlásování a provádění referenda a vyhlásování jeho výsledku. K přijetí tohoto zákona je třeba, aby byl schválen Poslaneckou sněmovnou a Senátem.

ČÁST DRUHÁ

Změna ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů

Čl. 7

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., ústavního zákona č. 300/2000 Sb., ústavního zákona č. 395/2001 Sb., ústavního zákona č. 448/2001 Sb. a ústavního zákona č. 515/2002 Sb., se mění takto:

1. V čl. 62 se tečka na konci nahrazuje čárkou a doplňuje se písmeno m), které zní:

„m) vyhláší referendum o souhlasu České republiky se Smlouvou o Ústavě pro Evropu, podepsanou v Římě dne 29. října 2004, včetně protokolů k ní připojených a jejích příloh.“.

2. V čl. 66 v části věty druhé před středníkem se za písmeno „l)“ doplňuje písmeno „,m)“.

3. V čl. 87 se na konci odstavce 1 tečka nahrazuje čárkou a doplňují se písmena n) a o), která znějí:

- „n) o opravném prostředku proti rozhodnutí prezidenta republiky, že referendum o souhlasu České republiky se Smlouvou o Ústavě pro Evropu, podepsanou v Římě dne 29. října 2004, včetně protokolů k ní připojených a jejích příloh nevyhlásí,
- o) o tom, zda postup při provádění referenda o souhlasu České republiky se Smlouvou o Ústavě pro Evropu, podepsanou v Římě dne 29. října 2004, včetně protokolů k ní připojených a jejích příloh je v souladu s ústavním zákonem o tomto referendu a se zákonem vydaným k jeho provedení.“.

ČÁST TŘETÍ

ÚČINNOST

Čl. 8

Tento ústavní zákon nabývá účinnosti dnem 1. července 2005.

Důvodová zpráva

Obecná část

Návrh ústavního zákona o referendu o souhlasu České republiky se Smlouvou o Ústavě pro Evropu, podepsanou v Římě dne 29. října 2004, včetně protokolů k ní připojených a jejích příloh (dále jen „návrh ústavního zákona“) zakotvuje přímé rozhodování občanů České republiky v závažné otázce ratifikace mezinárodní smlouvy, Smlouvy o Ústavě pro Evropu, jež prohlubuje integraci některých evropských států včetně České republiky, přenáší další pravomoci orgánů České republiky na mezinárodní organizaci a dotýká se svrchovanosti České republiky.

Na možnost přímého rozhodování občanů České republiky v referendu odkazují čl. 2 odst. 2 Ústavy („Ústavní zákon může stanovit, kdy lid vykonává státní moc přímo.“) a čl. 10a odst. 2 Ústavy, který stanoví, že k ratifikaci mezinárodní smlouvy přenášející některé pravomoci orgánů České republiky na mezinárodní organizaci či instituci „je třeba souhlasu Parlamentu, nestanoví-li ústavní zákon, že k ratifikaci je třeba souhlasu daného v referendu“. Referendum podle čl. 10a odst. 2 Ústavy je tedy speciální případ referenda.

Parlament České republiky opakovaně odmítl obecnou úpravu institutu referenda a ústavní praxe se přiklání k ústavním zákonům o referendu *ad hoc*, tedy ústavním zákonům otevírajícím cestu k referendu o konkrétní otázce zformulované v textu ústavního zákona. Dosud jediným případem celostátního referenda v České republice bylo referendum *ad hoc* na základě ústavního zákona č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů. V tomto případě, stejně jako v případě navrhovaném, se jednalo o speciální případ referenda podle čl. 10a odst. 2 Ústavy.

Použití institutu referenda je v České republice spíše výjimečné, proto je třeba odůvodnit, proč se rozhodování formou referenda navrhuje právě v tomto případě.

Smlouva o Ústavě pro Evropu, podepsaná 29. října 2004 v Římě, a publikovaná v Úředním věstníku Evropské unie v roce 2004 pod číslem C 310 (dále jen „Ústavní smlouva“), dále prohlubuje integraci některých evropských států a je mezinárodní smlouvou podle čl. 10a Ústavy. Ústavní smlouvou totiž dochází k přenesení některých pravomocí orgánů České republiky na mezinárodní organizaci. Jako příklad lze uvést působnost tzv. třetího pilíře Evropské unie, tj. justiční a policejní spolupráce v trestních věcech, kde Ústavní smlouva předpokládá na mnoha místech přechod k většinovému rozhodování.

Souhlas s ratifikací Ústavní smlouvy může podle Ústavy vyslovit buď Parlament třípětinovou většinou všech poslanců a třípětinovou většinou přítomných senátorů, nebo lid v referendu. Podle čl. 2 odst. 1 Ústavy je zdrojem veškeré státní moci lid. Navrhovatelé jsou toho názoru, že v případě rozhodnutí státu, jež se dotýká samotných ústavních základů České republiky, zakotvených v čl. 1 odst. 1 Ústavy, je vhodné svěřit rozhodnutí přímo suverénu.

Ústavní smlouva má vliv na svrchovanost České republiky, postulovanou v čl. 1 odst. 1 Ústavy. Svědčí o tom zejména čl. I-6 Ústavní smlouvy, který zní: „Ústava a právo přijímané orgány Unie při výkonu jí svěřených pravomocí mají přednost před právem členských států.“

Takové explicitní omezení suverénního rozhodování orgánů členských států, včetně ústavodárce, dosud žádná mezinárodní smlouva z okruhu primárního práva Evropské unie neobsahovala. Na pozici České republiky mají vliv i vybavení Evropské unie právní subjektivitou (čl. I-7 Ústavní smlouvy), redefinice kvalifikované většiny v Radě (čl. I-25 Ústavní smlouvy) a četné přesuny působností do sféry většinového rozhodování. Vstupem Ústavní smlouvy v platnost by tak došlo k významným změnám v pozici České republiky, které se dotýkají postulátu svrchovanosti České republiky podle čl. 1 odst. 1 Ústavy. K tak závažnému rozhodnutí České republiky by se měl vyslovit suverén, tedy lid České republiky formou referenda.

Na podporu tohoto názoru lze uvést i komparativní argument – Ústavní smlouva má být předmětem rozhodovacího referenda v řadě členských států Evropské unie včetně Španělska, Francie a Velké Británie. Zvláště naprosto ojedinělé použití institutu referenda ve Velké Británii právě v případě Ústavní smlouvy podtrhuje závažnost tohoto rozhodování.

O potřebě uspořádat referendum o souhlasu k ratifikaci Ústavní smlouvy panuje široký konsensus i v České republice. Navržený ústavní zákon má k tomuto referendu otevřít cestu.

Návrh ústavního zákona ve svých základních principech a rovněž svojí strukturou a vztahem k Ústavě (je k ní v poměru speciality) vychází z principů i textu ústavního zákona č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a o změně ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

Stejně jako ústavní zákon č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii, i tento návrh ústavního zákona upravuje referendum obligatorní (povinné, nikoli fakultativní), rozhodovací (nikoli poradní) a monotematické (tedy referendum *ad hoc*); týká se jediné věci – vyslovení souhlasu k ratifikaci konkrétní, přesně vymezené, mezinárodní smlouvy. Opírá se o čl. 10a Ústavy.

Na rozdíl od ústavního zákona č. 515/2002 Sb. je navržený ústavní zákon koncipován jako jednorázový právní předpis, který se týká jen jediné mezinárodní smlouvy – Ústavní smlouvy (srov. k tomu usnesení Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 23/03 zveřejněné pod č. 16 ve svazku 30. Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Podle navrhovaného ústavního zákona se sice referendum o Ústavní smlouvě může konat opakovaně (viz čl. 3 a 4 návrhu), avšak vždy jen o dané konkrétní Ústavní smlouvě. Pokud by – např. pod vlivem vážnoucího ratifikačního procesu – došlo na mezinárodní úrovni k tomu, že by byla dohodnuta zcela nová Ústavní smlouva či byla jakkoli modifikována ustanovení již sjednané Ústavní smlouvy, není na referendum o nové či o modifikované ústavní smlouvě tento návrh ústavního zákona o referendu použitelný a bylo by třeba schválit nový ústavní zákon.

Navrhované referendum bude referendem rozhodovacím, nikoli poradním. Půjde o přímé a závazné rozhodování lidu o veřejných záležitostech ve věcech vyhrazených státu, tedy o přímý výkon státní moci občany v referendu. Z výše uvedených důvodů závažnosti rozhodování, které se dotýká samotných ústavních základů České republiky, je vhodné přímé rozhodování lidu upřednostnit před rozhodováním Parlamentu. Souhlas daný v referendu nahrazuje souhlas Parlamentu k ratifikaci mezinárodní smlouvy, další rozhodování Parlamentu tedy v této věci odpadá.

Navrhované referendum je referendum obligatorní, navržený ústavní zákon provádí volbu z variant uvedených v čl. 10a odst. 2 Ústavy. Referendum o Ústavní smlouvě se tedy po přijetí ústavního zákona musí konat, naproti tomu Parlament už nebude smět sám o souhlasu k ratifikaci Ústavní smlouvy podepsané 29. října 2004 rozhodnout.

Obdobně jako ústavní zákon č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii, i navržený ústavní zákon obsahuje formulaci otázky pro referendum, stanovuje, že právo hlasovat v referendu má každý občan České republiky, který dosáhl věku 18 let, a svěřuje pravomoc vyhlásit referendum a jeho výsledek prezidentu republiky. Pro případ nevyslovení souhlasu s ratifikací Ústavní smlouvy zakotvuje možnost opakovat referendum v téže věci po dvou letech; procedura je analogická jako v případě ústavního zákona č. 515/2002 Sb. Ústavnímu soudu se svěřuje rozšířením čl. 87 odst. 1 Ústavy pravomoc rozhodovat o regulérnosti průběhu referenda a o opravném prostředku proti rozhodnutí prezidenta republiky, že opakované referendum nevyhlásí. Obdobně jako ústavní zákon č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii, i navržený ústavní zákon odkazuje na prováděcí zákon k podrobné úpravě průběhu referenda. Všechna uvedená ustanovení detailněji rozebírá zvláštní část důvodové zprávy.

Přistoupení k EU je schváleno při kladné odpovědi nadpoloviční většiny hlasujících, aniž by byla stanovena podmínka nutné účasti. Proti stanovení podmínky minimální účasti, např. hranice 50 % oprávněných občanů, stojí obdobně jako v případě referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii závažné argumenty. Podobně jako v případě voleb je žádoucí, aby lid dospěl k rozhodnutí, v tomto případě aby rozhodl, zda s Ústavní smlouvou souhlasí, nebo ji odmítá. Jednoznačné rozhodnutí lidu je nutné zvláště v situaci, kdy je následné rozhodování v Parlamentu vyloučeno (čl. 1 odst. 1 návrhu). Ani případná nízká účast občanů neohrožuje legitimitu rozhodnutí, neboť každému občanu České republiky staršímu 18 let, jemuž nebrání překážka ve výkonu hlasovacího práva, je dána možnost se na rozhodování podílet.

Souhlas lidu daný v referendu, tedy vyhlášený kladný výsledek referenda, nahrazuje souhlas Parlamentu s Ústavní smlouvou. Konečné rozhodnutí o ratifikaci mezinárodní smlouvy svěřuje Ústava v čl. 63 odst. 1 písm. b) prezidentu republiky.

Slučitelnost navrhované úpravy s mezinárodními závazky a ústavním pořádkem

Navrhovaná právní úprava neodporuje mezinárodním závazkům České republiky ani právu Evropské unie. Samotná Ústavní smlouva předpokládá v čl. IV-447 odst. 1 ratifikaci Vysokými smluvními stranami v souladu s jejich ústavními předpisy; právo Evropské unie nijak nepředepisuje způsob a podmínky ratifikace. Jedná se o návrh ústavního zákona, který není v rozporu s literou ani principy ústavního pořádku. Je provedením čl. 10a odst. 2 Ústavy.

Finanční a hospodářský dopad navrhované úpravy

Předpokládá se, že výdaje na provedení referenda budou přibližně odpovídat výdajům vynaloženým na provedení referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii, které se konalo v červnu 2003, tedy cca. 300 miliónů Kč. Navrhovaná právní úprava nebude mít dopad na rozpočty krajů a obcí.

Zvláštní část

K čl. 1

K odstavci 1: K otázce podřazení Ústavní smlouvy pod ustanovení čl. 10a Ústavy viz obecná část. Formulace čl. 10a Ústavy předpokládá alternativně jako podmínku ratifikace mezinárodní smlouvy, kterou jsou přenášeny některé pravomoci orgánů České republiky na mezinárodní organizaci nebo instituci, buď souhlas třípětinové většiny všech poslanců a třípětinové většiny přítomných senátorů, nebo souhlas daný v referendu. Návrh zákona tuto obecnou formulaci konkretizuje tak, že pro případ ratifikace Ústavní smlouvy je třeba předchozího souhlasu v referendu; určuje tedy jednu z variant uvedených v citovaném čl. 10a. O souhlasu České republiky s Ústavní smlouvou tedy nemůže rozhodovat Parlament.

K odstavci 2: Nutnou podmínkou každého referenda je zformulování otázky pro referendum. V porovnání s návrhy ústavního zákona o referendu o přistoupení k Evropské unii je formulace otázky v tomto případě méně problematická, neboť je již znám přesný text mezinárodní smlouvy, jež je předmětem rozhodování. Mezinárodní smlouva je již podepsána a publikována v autentickém českém znění v Úředním věstníku Evropské unie. Otázka je tedy formulována jednoznačně, předmětná mezinárodní smlouva je vymezena svým originálním názvem, místem a datem podpisu i svým rozsahem („včetně protokolů k ní připojených a jejich příloh“). Formulace „Souhlasíte s tím, aby se Česká republika stala smluvní stranou...“ reflektuje charakter Ústavní smlouvy jako mnohostranné mezinárodní smlouvy a odpovídá i dikci čl. 10a odst. 2 Ústavy: „...nestanoví-li ústavní zákon, že k ratifikaci je třeba souhlasu daného v referendu“.

K odstavci 3: Formulace je obdobná formulaci čl. 1 odst. 3 ústavního zákona č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii. Právo hlasovat v referendu je přiznáno každému občanu České republiky, který dosáhl věku 18 let. Současně čl. 6 návrhu ústavního zákona zmocňuje prováděcí zákon mj. k úpravě "dalších podmínek výkonu hlasovacího práva v referendu". Obdobně Ústava vymezuje aktivní volební právo pro volby do obou komor Parlamentu.

K odstavci 4: Formulace je obdobná formulaci čl. 1 odst. 4 ústavního zákona č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii. Po vzoru pravomoci vyhlášovat volby do Parlamentu České republiky se i pravomoc vyhlášovat referendum a jeho výsledek svěřuje prezidentu republiky. Výslovně se stanoví, že se tak děje způsobem obdobným vyhlášení zákonů. V návaznosti na toto ustanovení se v čl. 7 návrhu novelizuje čl. 62 Ústavy. Uvedená pravomoc se zařazuje mezi pravomoci prezidenta republiky, při jejichž výkonu jedná bez spolupodpisu předsedy vlády nebo jím pověřeného člena.

K čl. 2

K odstavci 1: Toto ustanovení vychází z ustanovení čl. 2 ústavního zákona č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii. Obdobně jako v uvedeném ústavním zákonu vyhláší referendum prezident republiky a referendum se koná ve lhůtě počínající třicátým dnem a končící šedesátým dnem od jeho vyhlášení. Lhůta od vyhlášení referenda do doby jeho konání je relativně krátká, zkušenost s referendem o přistoupení

České republiky k Evropské unii však ukázaly, že dostatečná. Prezident republiky vyhlásí referendum do 2 let od podpisu Ústavní smlouvy, tedy do 29. října 2006. Toto ustanovení navazuje na přibližně dvouletou lhůtu v čl. IV-447 odst. 2 Ústavní smlouvy, kde se předpokládá vstup Ústavní smlouvy v platnost po ukončení ratifikačního procesu v členských státech nejdříve 1. listopadu 2006. Je vhodné, aby referendum proběhlo před 1. listopadem 2006. V rámci této lhůty se prezidentu republiky ponechává na uvážení, kdy se bude referendum konat. Vhodný termín referenda závisí na mnoha faktorech, včetně dalšího vývoje Evropské unie a průběhu ratifikačního procesu v ostatních členských státech. Z tohoto důvodu nepředepisuje ústavní zákon prezidentu republiky konkrétní termín referenda.

K odstavci 2: Toto ustanovení je *lex specialis* k ustanovení odstavce 1. Referendum nelze konat v době od 15. prosince 2005 do 15. června 2006. Ochranná lhůta má zabránit zneužití otázky ratifikace Ústavní smlouvy ve vnitrostátní volební kampani. Polemika o optimální podobě Evropské unie polarizuje politickou scénu v České republice. Navrhovatelé považují za nevhodné spojovat s volbami do Poslanecké sněmovny rozhodování o této závažné otázce, přesahující svým dosahem horizont jednoho volebního období a významně ovlivňující samotné ústavní základy České republiky.

K čl. 3

K odstavci 1: Formulace je obdobná formulaci čl. 3 odst. 1 ústavního zákona č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii. Opakované referendum je referendem fakultativním, nemusí se konat, nebude-li iniciováno. Avšak bez něho, za předpokladu neúspěchu referenda podle čl. 2, není možné Ústavní smlouvu ratifikovat (viz čl. 1 odst. 1). Je tedy na úvaze oprávněných subjektů, zda referendum vyvolají. Takovými subjekty jsou vláda, společně nejméně dvě pětiny poslanců nebo společně nejméně dvě pětiny senátorů. Jde o výčet obsažený v několika předchozích návrzích ústavních zákonů o referendu a zdůvodněný zastoupením rozhodujících politických orgánů státu. Iniciativu má v rukou vláda, která smlouvu sjednala, ale i kvalifikované menšiny v obou komorách Parlamentu. Ctěn je tak požadavek ochrany menšin vyjádřený v čl. 6 Ústavy.

Podstatné je, že se jedná o referendum "v téže věci", tj. referendum vyhlášené za podmínek identických s podmínkami relevantními v době konání referenda podle čl. 2. Opakované referendum je tak zakotveno pro případ zachování původního smluvního textu a vyčkávání změn politického smýšlení veřejnosti, ať již v důsledku voleb, nových informací nebo jinak změněných okolností (např. geopolitických). Právě v tomto případě se uplatní dvouletá ochranná lhůta. Pokud byla v mezidobí sjednána smlouva nová, nelze o ní konat referendum podle navrhovaného ústavního zákona; nepůjde totiž o hlasování o Smlouvě o Ústavě pro Evropu podepsané 29. října 2004 v Římě (čl. 1 odst. 1 návrhu).

K odstavci 2: Formulace je obdobná formulaci čl. 3 odst. 2 ústavního zákona č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii. Jako logické promítnutí pravomoci prezidenta republiky referendum vyhlásit se zakotvuje podávání návrhu na vyhlášení referenda k jeho rukám.

K odstavci 3: Formulace je obdobná formulaci čl. 3 odst. 3 ústavního zákona č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii. V tomto ustanovení návrh zákona zakotvuje časovou pojistku pro případ konání opakovaného

referenda o vstupu do EU. Nejen z finančních důvodů není vhodné příliš časté opakování referenda, protože je upravena překážka v délce trvání dvou let. Ta však *de facto* bude

uplatněna pouze tehdy, nebude-li po případném neúspěchu prvního referenda sjednána smlouva nová. Pak by totiž již nešlo o Smlouvu o Ústavě pro Evropu podepsanou 29. října 2004 v Římě a referendum by nemohlo být konáno podle navrženého ústavního zákona.

Ochranná lhůta se vztahuje na vyhlášení referenda, nikoliv na podání návrhu na jeho vyhlášení. Jelikož však prezident republiky musí o vyhlášení referenda rozhodnout (pozitivně nebo negativně) do 30 dnů ode dne podání návrhu, může být úspěšný návrh na vyhlášení referenda podán méně než měsíc před uplynutím ochranné lhůty.

K čl. 4

Formulace je obdobná formulaci čl. 4 ústavního zákona č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii. Prezident republiky přezkoumá, zda návrh splňuje podmínky pro vyhlášení referenda. Neshledá-li ve lhůtě 30 dnů závady, referendum vyhlásí tak, aby se konalo nejpozději do 90 dnů ode dne podání návrhu. V případě, že podmínky splněny nejsou, rozhodne v téže lhůtě, že referendum nevyhlásí. Předmětné "přezkumné" oprávnění je svěřeno prezidentu republiky, protože podmínky pro vyhlášení referenda jsou zcela jednoznačné (oprávněný navrhovatel, ochranná lhůta, otázka) a posoudit jejich splnění tak může prezident republiky sám, bez případné předchozí ingerence Ústavního soudu nebo jiného orgánu. Prováděcí zákon upraví příslušné lhůty pro přípravu provedení referenda. V obdobné lhůtě by měl prezident republiky rozhodnout i o tom, že referendum nevyhlásí.

Proti rozhodnutí o nevyhlášení referenda, nikoliv tedy proti rozhodnutí o vyhlášení referenda, lze podat opravný prostředek k Ústavnímu soudu (viz čl. 7). I v tomto případě návrh ústavního zákona volí úpravu obdobnou úpravě v ústavním zákonu č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii. I zde se předpokládá přijetí prováděcího zákona novelizujícího zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu.

K čl. 5

K odstavci 1: Formulace odpovídá formulaci čl. 5 odst. 1 ústavního zákona č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii. Vzhledem k závažnosti Ústavní smlouvy se navrhuje, aby z variant stanovených v čl. 10a odst. 2 byla vybrána forma udělení souhlasu s ratifikací Ústavní smlouvy v referendu. Přímé rozhodnutí lidu České republiky se jeví jako nejvhodnější způsob rozhodnutí ve věci, jež se dotýká svrchovanosti České republiky (viz výše v obecné části důvodové zprávy). Obdobně jako v případě referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii není platnost referenda vázána na podmínku určité míry účasti občanů oprávněných rozhodovat v referendu (např. nutná účast 50 % oprávněných občanů) a o výsledku rozhodne nadpoloviční většina hlasujících. Toto řešení, analogicky jako v případě volebního práva, ponechává zcela na svobodném rozhodnutí občanů, zda se chtějí referenda účastnit. Ani případná nízká účast občanů neohrožuje legitimitu rozhodnutí, neboť každému občanu České republiky staršímu 18 let, jemuž nebrání překážka ve výkonu hlasovacího práva, je dána možnost se na rozhodování podílet.

K odstavci 2: Formulace odpovídá formulaci čl. 5 odst. 2 ústavního zákona č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii. Výsledek referenda vyhlášený prezidentem republiky a schvalující přistoupení České republiky k EU nahrazuje souhlas Parlamentu s ratifikací smlouvy o přistoupení. Jde o konstrukci provázanou s čl. 10a odst. 2 Ústavy. Návrh zákona zvolil souhlas vyjádřený v referendu, po jehož vyslovení může prezident republiky smlouvu ratifikovat.

K čl. 6

Formulace je obdobná formulaci čl. 6 ústavního zákona č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii. Prováděcí zákon upraví řadu dalších otázek: např. další podmínky výkonu hlasovacího práva (např. způsobilost k právním úkonům, eventuálně trvalý pobyt), náležitosti návrhu na vyhlášení referenda a způsob jeho doručení prezidentu republiky, vyhlášení referenda ve Sbírce zákonů, organizaci a termíny provádění referenda a vyhlášení jeho výsledku ve Sbírce zákonů. Povinnost podat návrh zákona k provedení přijatého ústavního zákona má vláda a vztahuje se jak na prováděcí zákon o referendu, tak na novelizaci zákona o Ústavním soudu.

Prováděcí zákon je zařazen mezi ty zákony, k jejichž přijetí je třeba souhlasu obou komor, je tedy de facto podřazen režimu čl. 40 Ústavy. Obdobně tomu bylo v případě prováděcího zákona k ústavnímu zákonu č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii. Prováděcí zákon k návrhu ústavního zákona má povahu obdobnou volebním zákonům, které režimu čl. 40 Ústavy podléhají.

K čl. 7

Formulace vychází z čl. 7 ústavního zákona č. 515/2002 Sb., o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii. Přímo novelou Ústavy se rozšiřuje katalog kompetencí prezidenta republiky podle čl. 62 Ústavy a Ústavního soudu podle čl. 87 odst. 1 Ústavy.

Oprávnění vyhlášovat referendum o souhlasu s Ústavní smlouvou a jeho výsledek se doplňuje mezi nekontrasignované pravomoci prezidenta republiky, protože prostor pro uvážení v daném případě je natolik omezený, že není nutné kontrolovat výkon této pravomoci prezidenta pomocí kontrasignace.

Přímo novelou Ústavy je rovněž dotčen čl. 66, který upravuje přechod pravomocí prezidenta republiky. Protože vyhlášení referenda a jeho výsledek je zařazeno mezi nekontrasignované pravomoci prezidenta, přechází tato pravomoc v souladu s koncepcí čl. 66 Ústavy na předsedu Poslanecké sněmovny.

Analogicky k referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii je i zde vzhledem k celostátnímu významu a politické citlivosti referenda soudní přezkum celého procesu svěřen Ústavnímu soudu a nikoliv soudům obecným. Upraveno je jednak řízení o oprávněm prostředku proti rozhodnutí prezidenta republiky, že referendum o souhlasu s Ústavní smlouvou nevyhlásí. Ústavnímu soudu se však svěřuje rovněž kompetence

přezkoumávat soulad postupu při provádění referenda s ústavním zákonem o referendu o souhlasu s Ústavní smlouvou a prováděcím zákonem. V souladu se vztahem Ústavy a

zákona o Ústavním soudu právě posledně zmíněný zákon stanoví, kdo a v jaké lhůtě bude oprávněn iniciovat toto řízení, lhůtu pro rozhodnutí Ústavního soudu, právní následky nálezů atd. Soudní přezkum bude pravděpodobně ohraničen zveřejněním výsledku referenda Státní volební komisí, po němž bude plynout lhůta pro podání stížnosti Ústavnímu soudu. Teprve po uplynutí lhůty, resp. po rozhodnutí Ústavního soudu, bude možné výsledek referenda vyhlásit.

K čl. 8

Den nabytí účinnosti byl zvolen s ohledem na odhad délky legislativního procesu a zájem zachovat prostor pro rozhodování o termínu referenda.

V Praze dne 24. března 2005

Přemysl Sobotka, v. r.
předseda Senátu

Platné znění ustanovení ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů, kterých se týká novelizace, s vyznačením navrhovaných doplňků
(doplňky jsou vyznačeny tučně)

Čl.62

Prezident republiky

- a) jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády a přijímá jejich demisi, odvolává vládu a přijímá její demisi,
- b) svolává zasedání Poslanecké sněmovny,
- c) rozpouští Poslaneckou sněmovnu,
- d) pověřuje vládu, jejíž demisi přijal nebo kterou odvolal, vykonáváním jejích funkcí prozatímně až do jmenování nové vlády,
- e) jmenuje soudce Ústavního soudu, jeho předsedu a místopředsedy,
- f) jmenuje ze soudců předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu,
- g) odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem, nařizuje, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo, a zahlazuje odsouzení,
- h) má právo vrátit Parlamentu přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního,
- i) podepisuje zákony,
- j) jmenuje prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu,
- k) jmenuje členy Bankovní rady České národní banky.
- l) vyhlašuje referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii a jeho výsledek,
- m) vyhlašuje referendum o souhlasu České republiky se Smlouvou o Ústavě pro Evropu, podepsanou v Římě dne 29. října 2004, včetně protokolů k ní připojených a jejích příloh.**

Čl.66

Uvolní-li se úřad prezidenta republiky a nový prezident republiky ještě není zvolen nebo nesložil slib, rovněž nemůže-li prezident republiky svůj úřad ze závažných důvodů vykonávat a usnese-li se na tom Poslanecká sněmovna a Senát, přísluší výkon funkcí podle čl. 63 odst. 1 písm. a), b), c), d), e), h), i), j), čl. 63 odst. 2 předsedovi vlády. Předsedovi Poslanecké sněmovny přísluší v době, kdy předseda vlády vykonává vymezené funkce prezidenta republiky výkon funkcí prezidenta republiky podle čl. 62 písm. a), b), c), d), e), k), l), **m)**; uvolní-li se úřad prezidenta republiky v době, kdy je Poslanecká sněmovna rozpuštěna, přísluší výkon těchto funkcí předsedovi Senátu.

Čl.87

(1) Ústavní soud rozhoduje

- a) o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem,
- b) o zrušení jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem nebo zákonem,
- c) o ústavní stížnosti orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu,

- d) o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod,
- e) o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora,
- f) v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti výkonu funkcí poslance nebo senátora podle čl. 25,
- g) o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky podle čl. 65 odst. 2,
- h) o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu podle čl. 66,
- i) o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu, které je pro Českou republiku závazné, pokud je nelze provést jinak,
- j) o tom, zda rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony,
- k) spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy, nepřísluší-li podle zákona jinému orgánu,
- l) o opravném prostředku proti rozhodnutí prezidenta republiky, že referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii nevyhlásí,
- m) o tom, zda postup při provádění referenda o přistoupení České republiky k Evropské unii je v souladu s ústavním zákonem o referendu o přistoupení České republiky k Evropské unii a se zákonem vydaným k jeho provedení,
- n) o opravném prostředku proti rozhodnutí prezidenta republiky, že referendum o souhlasu České republiky se Smlouvou o Ústavě pro Evropu, podepsanou v Římě dne 29. října 2004, včetně protokolů k ní připojených a jejích příloh nevyhlásí,**
- o) o tom, zda postup při provádění referenda o souhlasu České republiky se Smlouvou o Ústavě pro Evropu, podepsanou v Římě dne 29. října 2004, včetně protokolů k ní připojených a jejích příloh je v souladu s ústavním zákonem o tomto referendu a se zákonem vydaným k jeho provedení.**